

INGLIZ TILI DARSLARIDA MEDIA KOMPETENTSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Valiyeva Shaxlo Akmalovna

Namangan Davlat Universiteti

Ingliz tili va adabiyoti kafedrasi o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada atamaning o'zi, uning turli shakllardagi o'zgarishlari, ko'rsatkichlari, odamlarda rivojlanish usullari, shuningdek qo'llanilish sohalari hamda o'quvchilarda nutq muammolarni media kompetentsiyasini shakllantirish orqali hal qilish mumkinligi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ,boshlang'ich sinflar, mediakompetentlik didaktik ta'lim animatsiyalar, interfaol, component, raqamli, samara, dars jarayoni.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF MEDIA COMPETENCE IN ENGLISH LESSONS

Valiyeva Shakhlo Akmalovna

Namangan State University

department of English language and literature

Annotation: This article examines the term itself, its variations in various forms, indications, methods of development in humans, as well as areas of application, and whether speech problems in students can be solved by forming media competence.

Key words and expressions: , components, tendency, media textbook, interactivity, didactic study, primary school, lesson process, animation

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Валиева Шахло Акмаловна

Наманганский государственный университет

кафедры Английского языка и литературы преподаватель

Аннотация: В данной статье рассматривается сам термин, его вариации в различных формах, показатели, способы развития у людей, а также сферы применения, а также речевые проблемы у учащихся, которые могут быть решены путем формирования медиакомпетентности.

Ключевые слова: , компетенция, электронных учебников, медиа в эффективность дидактика, интерактивный.

Kirish. Bugungi kunda ishonamizki raqamli texnologiyalar odamlarga juda ko'p foyda keltiradi. Ularning paydo bo'lishi zamonaviy maktab o'quvchilari va o'quvchilariga ayniqsa ijobiy ta'sir ko'rsatishi kerak. Ingliz tili darslarida , ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarda nutq muammolarni media kompetentsiyasini shakllantirish orqali hal qilish mumkin. Media kompetentsiyasi deganda biz xabarlarini turli shakllarda ishlatish, tahlil qilish, baholash va uzatish qobiliyatini tushunamiz. O'quvchilarning media-kompetentsiyasini shakllantirishning past darajadali muammosi bizning davrimizda juda dolzarb va foydalanishni talab qiladi degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Turli xil ilmiy maktablarda media ta'limi boshqacha tushuniladi, chunki ommaviy axborot vositalari ham vosita, ham manba, ham atrof-muhit sifatida talqin etiladi. Bundan tashqari, tushunchalar ko'pincha almashtiriladi, mualliflar bir xil hodisa haqida gapirganda turli xil atamalardan foydalanadilar. Bu «sustkashlik» ni, zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi bilan bog'liq vaziyatning keskin o'zgarishini ta'kidlaydi. Media-ta'lim jarayonining doimiy evolyutsiyasi mavjud bo'lib, bu terminologik apparatga ta'sir qilishi mumkin emas. Agar

1970 va 1980-yillarda kino, 1990 va 2000-yillarda televizor birinchi o'rinda bo'lsa, taxminan 2010-yillardan boshlab Internet media ta'lim vositalari orasida qat'iy va faol ravishda birinchi o'rinni egalladi. Ushbu xilma-xillikning barchasi kerakli ma'lumotlarni tushunish va to'plash jarayonini murakkablashtiradi.

Masalan, OECD (iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) tomonidan 2015 yilda nashr etilgan ma'lumotlar natijalarini tahlil qilish ta'lim maqsadlarida kompyuterlardan foydalanish chastotasi va o'quvchilarning akademik muvaffaqiyat darajasi to'g'ridan-to'g'ri bog'liqligini ko'rsatadi. Maktabda kompyuterlardan kamdan-kam foydalanadigan o'quvchilar, ularni doimiy ravishda ishlatadiganlarga qaraganda, o'qishda yuqori natijalarga erishdilar [Walker 2018: 191].

Turli xil zamonaviy gadjetlar va internetdan foydalanish, albatta, o'quv jarayonini sodda va qiziqarli qiladi. Biroq, ularning barchasi faqat bola kiruvchi ma'lumotlarni to'g'ri o'rganishi, tanlashi, qayta ishlashi va ishlatishi sharti bilan foyda keltirishi mumkin [Titov 2014: 191].

Media ta'limining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- yangi avlodni zamonaviy axborot sharoitida hayotga tayyorlash;
- bolalarni turli xil ma'lumotlarni idrok etishga tayyorlash;
- kiruvchi ma'lumotlarni tushunishga o'rgatish;
- turli xil ma'lumotlarning psixikaga ta'siri oqibatlarini anglash uchun sharoit yaratish.

O'qituvchilar nafaqat bolalarga o'z mavzularini sifatli o'rgatishlari, balki ularni haqiqiy hayotga tayyorlashlari kerak. Katta hajmdagi ma'lumotni boshqarish, matndagi eng muhim narsani ajratib ko'rsatish, xulosalarni shakllantirish qobiliyati kub ildizini hisoblash yoki kimyo muammosini hal qilish qobiliyatidan ko'ra bola uchun muhimroq va dolzarbroq bo'ladi, chunki ular kundalik hayotda haqiqatan ham zarur bo'lgan ko'nikmalardir. Media ta'limini o'quv jarayoniga integratsiya qilish bunga yordam beradi. Bu nafaqat maktab intizomi doirasida ma'lum bir mavzuni o'rganishga, balki ish dasturidan tashqariga chiqishga imkon beradi.

Tahlil va natijalar

2007 yilda milliy media ta'lim assotsiatsiyasi (National Association for Media Literacy Education NAMLE) media ta'limining oltita asosiy prinsipini shakllantirdi.:

1. Media ta'limi biz olgan va yaratgan barcha xabarlarini faol o'rganish va tanqidiy tushunishni talab qiladi. Media ta'limi yosh avlodga ommaviy axborot vositalari tomonidan etkazilgan xabarlarini chuqurroq tushunishga imkon beradigan maxsus savollar berishni o'rgatish uchun mo'ljallangan. Media ta'limi bolalarni o'z xulosalarini tasdiqlash uchun asosli dalillar keltirishga o'rgatadi. Darslarda ommaviy axborot vositalaridan oddiy foydalanishni media ta'limi deb hisoblash mumkin emas;

2. Media ta'limi «savodxonlik» (ya'ni o'qish va yozish) tushunchasini, shu jumladan ommaviy axborot vositalarining barcha shakllarini kengaytiradi. Media ta'limi o'quvchilarga ommaviy axborot vositalarining turli shakllari orqali o'z g'oyalarini ifoda etish imkonini beruvchi tahlilni o'z ichiga oladi. Media ta'limi nafaqat amalga oshiriladi maktabda, shuningdek maktabdan keyingi dasturlarda, shuningdek universitet va kollejlarda, uyda va Internetda.

3. Media ta'limi har qanday yoshdagi o'quvchilarning keng qamrovli, izchil va uzluksiz amaliyot davomida media kompetentsiyasini shakllantirish va mustahkamlash uchun mo'ljallangan. Media ta'limi faqat bitta dars, kun va hatto bir haftalik darslar doirasi bilan cheklanmaydi. Media-o'qituvchilar o'quvchilarga media-kompetentsiya darajasini rivojlantirish uchun turli xil va ko'plab imkoniyatlarni taqdim etishlari kerak;

4. Media ta'limi demokratik jamiyatning vakolatli, fikrlaydigan va g'amxo'r a'zolarini tayyorlashga yordam beradi;

5. Ommaviy axborot vositalari ijtimoiy-madaniy kontekstda faoliyat yuritir ekan, media ta'limi turli nuqtai nazar va jamoalarni ifodalovchi matnlarni o'z ichiga oladi, media madaniyati va xalqaro istiqbollarning muqobil ko'rinishini o'rganish imkoniyatini beradi;

6. Media ta'limi o'quvchilar o'zlarining media matnlarini yaratishda individual ko'nikmalar, e'tiqodlar va tajribalardan foydalanishlari kerakligini ta'minlaydi. Media ta'limi tinglovchilarni individual qadriyatlarga muvofiq o'z tanlovlarini qilishga o'rgatadi. Media ta'limi o'quvchilar tomonidan media-matnni talqin qilish o'qituvchi tomonidan xuddi shu media-matnni talqin

qilishdan farq qilishi mumkinligini tan oladi, ammo noto'g'ri emas [NAMLE 2007].

Chet ellik mualliflarning bir qator asarlarini tahlil qilish (Potter 2001; Silverblatt 1997; Kubey 1997; Baran 2002; Potter 2001; Weber 2002; Baran 2002) media ta'limini tashkil etuvchi elementlarni aniqlashda bir necha xil yondashuvlar mavjudligini aytishga imkon beradi. Hozirgi vaqtda bu borada konsensus mavjud emas.

Munozara. Agar siz yuqorida tavsiflangan barcha tasniflarni diqqat bilan ko'rib chiqsangiz, ular o'rtasida juda ko'p o'xshashliklarni ko'rishingiz mumkin. Ularning barchasi ma'lum darajada turli xil SMS-lar bilan muntazam ravishda o'zaro aloqada bo'lish, media-matnlarni idrok etish va baholash qobiliyati, o'z media mahsulotlarini yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bularning barchasini A. V. Fedorov ham qayd etdi, u ushbu tasniflarning ko'p jihatlari o'z ichiga olgan. Keling, uni batafsil ko'rib chiqaylik. O'z tasnifida u media-kompetentsiyani shakllantirishning 7 ko'rsatkichini aniqladi: motivatsion, aloqa, axborot, idrok, baholash, faoliyat, ijodiy va ularning har biriga uchta daraja berildi: past, o'rta va yuqori.

«Shaxsning media kompetentsiyasi-bu uning motivlari, bilimlari, ko'nikmalari, qobiliyatlari (ko'rsatkichlar: motivatsion, aloqa, axborot, idrok, talqin/baholash, faoliyat/amaliy-operatsion, ijodiy) to'plami bo'lib, tanlash, foydalanish, tanqidiy tahlil qilish, baholash, yaratish va uzatishga yordam beradi; turli xil turlari, shakllari va janrlaridagi media matnlari, jamiyatdagi ommaviy axborot vositalarining murakkab jarayonlarini tahlil qilish» [Fedorov 2007: 77].

XULOSA. XXI asr inson hayotining o'ziga xos xususiyati cheksiz ma'lumot oqimi bilan muntazam ishlash edi. Turli xil manbalardan olingan ma'lumotlar miqdori juda katta va qimmatli ma'lumotlarni olish uchun uni «filtrlash» uchun mashaqqatli ishni talab qiladi. Ularning ishonchiligi to'g'risida xulosa chiqarish uchun materiallarni tanlashga tanqidiy yondashish, ularni turli nuqtai nazardan baholash kerak. Bu vazifalar, hatto boy hayotiy tajribaga ega bo'lgan kattalar uchun ham oson emas. Albatta, o'sib kelayotgan yosh avlod uchun bu jarayon yanada katta qiyinchiliklarga olib keladi.

Hali to'liq shakllanmagan o'quvchilarga kattalar muhim ta'sir qiladi va agar ota-onalar ishda ko'proq vaqt o'tkazsalar va qarindoshlar va o'qituvchilar bolaga kerakli vaqt va e'tiborni bermasalar, kattalarning o'rnini ekrandan turli xil ahloqsiz va tushunarsiz videolar egallashi mumkin: shou – biznes va ko'ngilochar dasturlar :yulduzlari-qo'shiqchilar va aktyorlar, bloggerlar va boshqalar. Buning oldini olish esa juda muhimdir. Bularning barchasi bizni zamonaviy o'quvchining media-kompetentsiyasini shakllantirish nafaqat muhim, balki o'ta dolzarb ekanligini anglashga olib keladi. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, bu holda ommaviy axborot vositalaridan foydalanish, agar u asosiy o'quv dasturini hisobga olsa, o'quvchilar va o'qituvchilarning ehtiyojlari bilan bog'liq bo'lsa va o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishiga ijobiy ta'sir ko'rsatsa, ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi [Nikitina 2015: 108].

Media kompetentsiyasi yangi axborot jamiyatida «muvaffaqiyatli» ijtimoiylashuvning eng muhim omillaridan biridir. Bugungi kunda ommaviy axborot vositalarini o'z manfaati uchun ishlatadigan odamlarning qo'lida qurolga aylanmaslik uchun barcha bolalar media-kompetentsiyani shakllantirishning yuqori darajasiga muhtoj. Media-kompetentsiya darajasini oshirishga qaratilgan integratsiyalashgan ta'limni izchil amalga oshirish o'rta maktab o'quvchilariga nafaqat maktabda, balki universitetda ham, ularning keyingi kasbiy faoliyatida ham yuqori darajadagi media-kompetentsiyani namoyish etish imkonini beradi. Biz yashayotgan zamonaviy dunyo media asriga kirdi.

References

1. Rus tili darslarida boshlang'ich maktab o'quvchilarining media kompetentsiyasini shakllantirish / Nikitina E. yu., Milutina A. A. – m: Perot, 2015. 202 s.
2. Zhilavskaya, I. V. (2009). Mediaobrazovanie molodezhnoj auditorii [Media education for youth audience]. Tomsk: TIIT (in Russian) [Жилавская, И. В. (2009). Медиаобразование молодежной аудитории. Томск: ТИИТ]
3. Borchers, J.O. (1999) «Electronic Books: Definition, Genres, Interaction Design Patterns». Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI99 Workshop: Designing Electronic Books, Pittsburgh, May

4. Bostock, S. (1998) Courseware Engineering - an overview of the courseware development process. University of Keele
5. Sh.Valiyeva "Requirements for the structure, content and design of multimedia electronic textbooks" Theoretical & Applied Science Philadelphia, USA issue 04, volume 96 published April 30, 2021
6. NAMLE: Core Principles of Media Literacy Education in the United States // <http://www.namle.net/core-principles/namle-cpmle-w-questions.pdf> (дата обращения: 06.09.2018).